

J. Peter Hoefnagels
Illustraties van Pieter Berkel

HET ZEILBOEK

DE LEIDRAAD VOOR ZEILERS

Tiende druk

HOLLANDIA

Elk ongeoorloofd gebruik van deze publicatie om generatieve kunstmatige-intelligentietechnologieën (AI-technologieën) te trainen is uitdrukkelijk verboden. De exclusieve rechten van de auteur en de uitgever worden hierbij niet beperkt. HarperCollins maakt tevens gebruik van de rechten onder Artikel 4(3) van de Digital Single Market Directive 2019/79 en het uitvoeren van tekst- en datamining op deze publicatie is niet toegestaan.

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Er is alle mogelijke moeite gedaan om ervoor te zorgen dat de informatie in deze uitgave bij het ter perse gaan zo goed mogelijk is bijgewerkt. Websiteadressen en dergelijke kunnen echter veranderen. Verder is gepoogd om alle rechthebbenden van het gebruikte beeldmateriaal te achterhalen en te vermelden. Uitgever en auteur(s) stellen zich niet aansprakelijk voor mogelijke onjuistheden.

We stellen het op prijs als u informatie over gewijzigde omstandigheden met ons deelt. Daarmee helpt u ons de volgende drukken zo actueel mogelijk te houden. U kunt e-mailen naar: info@harpercollins.nl. Bij voorbaat dank.

Voor het papieren boek is papier gebruikt dat onafhankelijk is gecertificeerd door FSC® om verantwoord bosbeheer te waarborgen. Kijk voor meer informatie op www.harpercollins.co.uk/green.

Hollandia is een imprint van Uitgeverij HarperCollins Holland, Amsterdam.

Copyright © 1997, 2021 J. Peter Hoefnagels
 Tekst, opzet en ideeën: J. Peter Hoefnagels
 Redactie en bewerking: Peter Veen, Emmen
 © Illustraties en grafische verzorging: Pieter Berkel
 Grafische bewerking en omslagontwerp:
 Studio Evers Haarlem BV
 Pentekeningen: Chris Meppelink en J.P. de Neve
 Omslagbeeld: Laurens Morel
 Druk: PBTisk, Tsjechië, met gebruik van 100% groene stroom

ISBN 978 90 641 0829 7

NUR 484

Tiende druk april 2026

HarperCollins Holland is een divisie van Harlequin Enterprises ULC.

® en ™ zijn handelsmerken die eigendom zijn van en gebruikt worden door de eigenaar van het handelsmerk en/of de licentienemer. Handelsmerken met ® zijn geregistreerd bij het United States Patent & Trademark Office en/of in andere landen.

www.harpercollins.nl
www.hollandia-boeken.nl

Voorwoord bij de tiende druk

In de tiende druk van Het Zeilboek zijn nieuwe technieken en materialen opgenomen, dan wel uitgebreid. De foil (draagvleugel) is opgenomen en ook het vliegerzeilen (kiten) komt aan bod. Nu UHMWPE (dyneema) meer en meer ingang vindt, is ook deze beschrijving uitgebreid. Verder is er redactieel geschaafd.

Medewerking door het leveren van illustraties of adviezen is onder meer verleend door: Nationale Bond EHBO, Reanimatieraad, Lankhorst Taselaar, VVV Friesland-Leeuwarden, Tuigerij Verheij, Hoora Watersport, Zaadnoordijk Jachtwerf, Dehler Jachtbouw, *Zeilen Magazine*, Dick Koopmans Jr., Zeilschool Het Veerse Gat, de redactieraad van *Het Zeilboek*, Bomarine en Van de Gruiter. Ook waarderen we de ondersteuning en het vertrouwen van de Nederlandse zeilscholen.

Bedankt, iedereen!

J. Peter Hoefnagels, voorjaar 2026

Twee diplomalijnen: CWO en NWD

Vanouds is er in Nederland de CWO-diplomalijn, van de Commissie Watersport Opleidingen. Sinds kort bestaat ook de NWD- (Nationaal Watersport Diploma) diplomalijn. Beide geven een lijn met Kielbootdiploma's uit, de boot die in dit boek centraal staat. De CWO-diplomalijn wordt erkend door HISWA-Recron, de NWD-lijn door het Watersportverbond. Zowel de CWO als NWD-organisatie werkt met eigen inzichten en methodes. De keuze is aan de consument. Het doel is om op termijn een gezamenlijke diplomalijn te hebben.

Inleiding	7
Deel 1 Meezeilen	9
Welkom aan boord	10
Meezeilen	16
De wind in de zeilen	20
Sturen met de zeilen	24
Aan het roer	26
Op aanvaringskoers?	28
Deel 2 De boot langs de wal	31
De boot zeilklaar maken	32
De boot verhalen	34
De zeilen hijsen	38
De zeilen strijken	48
Afmeren	53
Nachtklaar maken	58
Deel 3 Op koers	61
Afvaren van een hogerwal en een langswal	62
Afvallen en oploeven	68
De wind van voren	72
Hoog aan de wind	74
Overstag gaan	76
Gijpen	80
Aankomen aan een hogerwal en een langswal	88
Verkeer op het meer	96
Deel 4 Omdat het soms niet voor de wind gaat	103
Het weer	104
Reven en ontreven	108
Man overboord!	114
Aan de grond!	122
Geen wind!	127
Opkruisen in nauw vaarwater	132
De verkeerspraktijk op nauw vaarwater	136
Deel 5 Schipperen	145
Een dagtocht voorbereiden	146
Varend hijsen, strijken en reven	150
Aankomen aan een lagerwal of een langswal	154
Afvaren van een lagerwal of een langswal	159
Ankeren	164
Een brug, een sluis of een engte passeren	174
De mast strijken en zetten	180
De buitenboordmotor	185

Deel 6 Verkeer voor kleine schepen	191
Het BPR en andere reglementen in Nederland	192
De belangrijkste begrippen uit het BPR	194
De vaarregels	197
Seinen, dagtekens en lichten van schepen	209
Verkeerstekens	216
De markering van vaarwegen	220
Wetgeving over de schipper, de bemanning en het schip	228
Gedrag en gebruiken op het water	232
Deel 7 Onderdelen en onderhoud	237
Het staand want, het lopend want en de zeilen	238
Onderhoud aan het want en de zeilen	250
Onderhoud aan een hechthouten boot	256
Onderhoud aan een polyester boot	262
Deel 8 Andere jachten	269
Jachtvormen in ontwikkeling	270
Spantvormen, bouwmaterialen en bouwwijzen	280
Zwaard, kiel en roer	288
Verschillende tuigages	296
Verschillende zeilen met hun rondhouten	300
Deel 9 De krachten kennen en trimmen	307
Ware wind, vaartwind en schijnbare wind	308
Stabiliteit	314
De zeilkracht als voortstuwende kracht, de trim van de zeilen	327
Remmende krachten, de snelheid vergroten	336
Trimmen van loef- en lijgierigheid	345
Bijlagen	359
I Knopen, steken, takelingen en de oogsplits	360
II Twee open kielboten tot in detail	364
III Jachttypen op de binnenwateren	368
IV Meer over zeilen	375
Index	377
Aantekeningen	390

Zeilen is vooral zelf doen en kijken naar anderen. Alleen uit een boek is het niet te leren. HET ZEILBOEK is dan ook een hulpmiddel om het inzicht in het zeilen te vergroten en technisch de puntjes op de i te zetten.

De inhoud van HET ZEILBOEK is bepaald door de praktijk van het zeilen. Bijvoorbeeld de BPR-vaarregels of het schiemannen worden niet als ‘theorie’ behandeld, maar als onderdeel van een praktijksituatie. De knopen en steken, die bij het strijken van de zeilen worden toegepast, staan daarom in dat betreffende hoofdstuk. Zo worden de verschillende onderdelen van de open kielboot besproken op die plaats waar het belangrijk is ze allemaal te kennen: in het deel over het onderhoud.

Het begrip ‘veiligheid’ wordt in het boek voortdurend meegenomen. Bij elke besproken handeling is gedacht aan het voorkomen van grote en kleine ongelukken.

In de opleidingspraktijk wordt HET ZEILBOEK voor het volgen van verschillende diplomalijnen gebruikt, van zwaardboot tot catamaran. Voor dit instructieboek is de kielboot gekozen waarmee door de zeilstof gevaren wordt. Sommige technieken die hier besproken worden, wijken af van andere boten.

Elk hoofdstuk is een afgerond geheel, dat eindigt met een samenvatting. Begrippen worden in de marge gedefinieerd en zijn via de index terug te vinden. ‘Zeilse’ suggesties en adviezen staan als *ervaar* in de marge.

Pagina’s over het BPR hebben een blauwe balk aan de bovenkant, zodat ook deze makkelijk op te zoeken zijn. De behandeling van dit reglement is bijgewerkt tot en met het 11e Wijzigingsbesluit.

Om alle informatie snel terug te vinden zijn bijlagen opgenomen waarin eerder besproken zaken handig bij elkaar geplaatst zijn, met een uitgebreide index als afsluiting.

Door deze opzet is dit boek ook een goed hulpmiddel voor de zeilinstructeur, zonodig in combinatie met de LEIDRAAD VOOR HET VAARBEWIJS.

Suggesties of opmerkingen over HET ZEILBOEK? Mail dan naar de uitgever info@harpercollins.nl, onder vermelding van ‘Het Zeilboek’.

Deel 1

Leren 'hoe het zeilen werkt' en kennismaken met de meest gebruikte technieken en termen in de zeilerij, daar gaat het om in dit eerste deel. Als het even kan, lees dan het eerste hoofdstuk en stap daarna bij iemand aan boord. De verdere informatie in dit deel is na een eerste zeiltocht nog beter te begrijpen.

Zeilen is vooral doen. Juist door het maken van fouten leert een zeiler goed omgaan met de boot op het water.
Zeilen!

Een beginnende zeiler of iemand die voor het eerst meevaart, heeft meestal nog geen idee van wat hem te wachten staat. Welke kleren moet je aan of mee? Waar aan boord zit je lekker? Hoe zit het met de veiligheid?

Van iedereen wordt verwacht dat hij enigszins voorbereid aan boord stapt. Dat geldt ook voor de passagiers die een dagje mee gaan zeilen. Een goed voorbereide gast is prettig gezelschap en daarom altijd welkom aan boord.

Altijd meenemen

Op het water is het altijd kouder dan aan de wal, want de wind heeft vrij spel. De boot en de bemanning vangen dus de volle wind. Ook het water zelf is meestal kouder dan het land. En staat er golfslag tijdens het varen, dan kan er wat water naar binnen spatten.

Allemaal redenen waarom iedereen die gaat zeilen als het even kan een extra trui en regenkleding meeneemt. Een regenpak en een stel laarzen doen het prima als regenkleding. Doe een fleecе sjaal of een handdoek om, daarmee blijven nek en schouders droog en warm. Zo'n sjaal blijft ook warm als hij vochtig is.

Draag geen schoenen met leren zolen. Die laten krassen en strepen achter op het dek. Schoenen met zachte, kunststof zolen, zoals bootschoenen, zitten op een boot lekkerder en geven bovendien meer houvast.

Is het zonnig? Zorg er dan voor dat de huid niet verbrandt. Een dagje zeilen levert al snel een vuurrood hoofd en rood verbrande armen, benen en schouders op. Zelfs met een pet op kan iemand verbranden doordat het water het zonlicht reflecteert. De schittering van de zon kan overigens pijn gaan doen aan de ogen. Neem dus zonnebrandolie mee, zorg voor een pet en een zonnebril. Een *brillentouwje* is voor elke bril aan te raden!

Een open kielboot

Veel mensen leren zeilen op een open kielboot. Een dergelijke boot reageert lekker vlot op wat de bemanning doet en daardoor leert iedereen snel de juiste reacties. Tegelijkertijd vaart een open kielboot rustig genoeg, zodat de bemanning volop tijd heeft om te reageren op wat er gebeurt. Prettig en ontspannen zeilen is hierdoor al snel mogelijk.

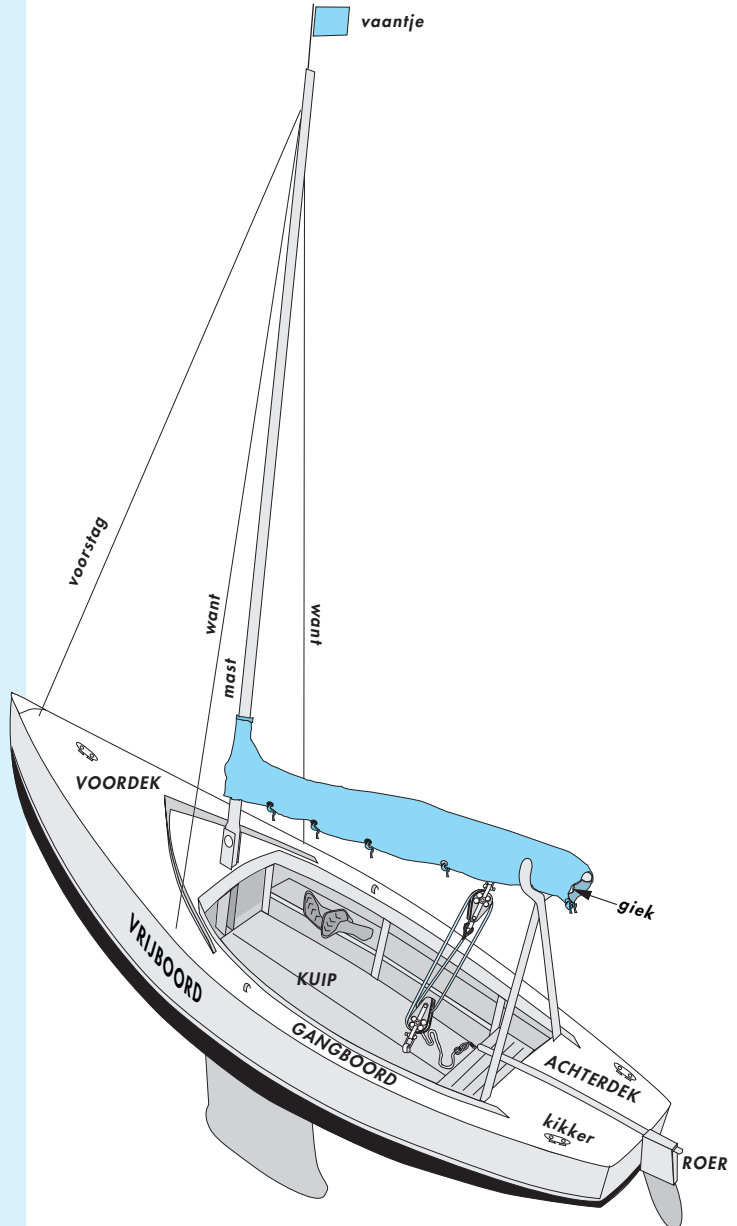

■ Bescherm je tegen de zon met zonnebrandolie, en zonodig een petje en een zonnebril – met 'brillentouwje'. Tegen de nattigheid voldoet regenkleding, met een handdoek of een fleecе sjaal om de nek.

vaantje
windaanwijzer in de top
van de mast

voorstag en *wanten*
sterke staaldraden die de
mast rechtop houden

verstaging
alle staaldraden en
lijnen waarmee de mast
is getuid (vastgezet)
worden ook het *staand*
want genoemd

■ Open kielboten zijn gebouwd van hout of polyester. De zware kiel is meestal gemaakt van gietijzer. Is dat niet het geval, dan bevat de kiel een flinke hoeveelheid lood. Recent gebouwde kielboten hebben ingebouwde luchtkasten en zijn daardoor onzinkbaar.

stuurboord
rechts

bakboord
links

hellen
het 'schuingaan' van
de boot

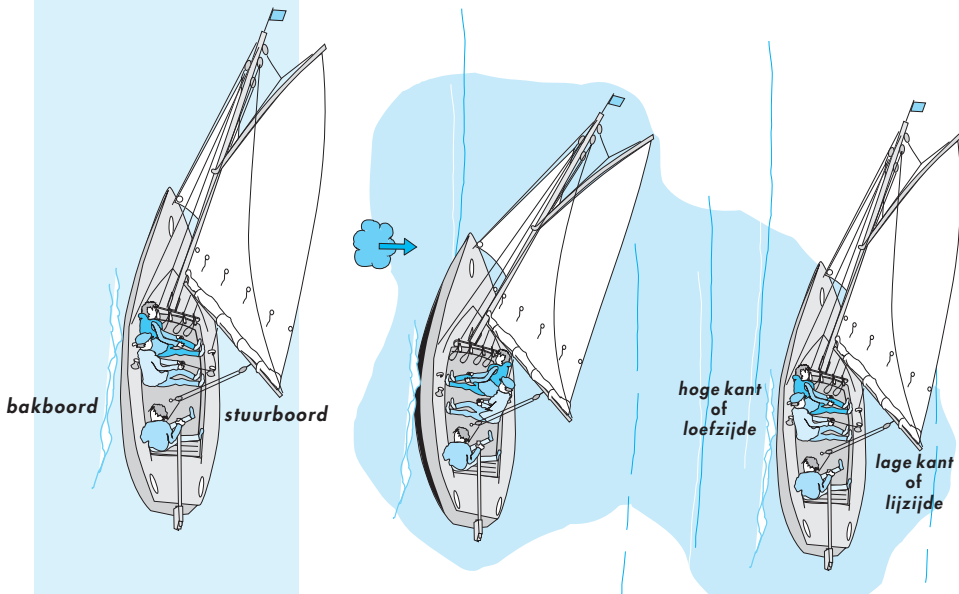
Aan boord

Houd er bij het aan boord stappen rekening mee dat een boot altijd wat wiebelt. De aloude vuistregel voor zeilers is dan ook: 'één hand voor jezelf, de ander voor het schip'. Pak het *want* vast voor je op het *gangboord* stapt en ga daarna direct de *kuip* in. Ga niet op het *voordek* of *achterdek* zitten, want dat kan een nat pak opleveren als de boot schuin gaat. In de *kuip*, met de rug tegen de *kuiprand*, zit het veiliger en gemakkelijker. Zo kan er niemand een klap van de *giek* krijgen en tijdens het zeilen is overboord vallen dan ook uitgesloten.

Leg geen spullen tussen het scheepsgerei. Op veel boten geldt de afspraak dat aan *stuurboord* het scheepsgerei ligt en dat aan *bakboord* ruimte is voor de spullen voor de bemanning.

En nu zeilen

Zodra de zeilen gehezen zijn, duwt een bemanningslid de voorsteven van de boot van de wal weg, de schipper stuurt de boot het water op en zodra de zeilen wind vangen, gaat de boot vooruit. Vaak gaat de boot dan ook *hellen*. Dit is normaal. Veel kielboten zeilen het lekkerste met een beetje helling. Als er veel wind staat, helt de boot flink. Waait het zacht, dan is de helling nauwelijks te merken. De boot helt altijd van de wind af. Dus komt de wind van *bakboord*, dan helt de boot naar *stuurboord*.

loefzijde

de hoge kant van de boot, en de kant waar de wind vandaan komt

lijzijde

de lage kant van de boot, en de kant waar de wind naartoe waait

reven

het zeiloppervlak kleiner maken

hozen, of leeghozen

het water uit de boot halen (met een hoosblik)

erwaar

Een open kielboot wordt steeds stabiel bij meer helling. De kielboot lijkt op een dobber, met onderaan een gewicht. De zware kiel onder de boot zal bij meer helling steeds meer gaan tegenwerken. Naarmate de boot meer helling maakt, wordt de stabiliserende werking van de kiel groter.

Veel moderne open kielboten komen uit zichzelf weer overeind als ze onverhoopt eens omslaan.

* Deze verkeersregels en bepalingen staan in het BPR, het Binnenvaartpolitie-reglement

* BPR 1.02.2,
1.03.1

Onder het varen kan de bemanning met het eigen gewicht de helling regelen. Als iedereen aan de *hoge kant* of de *loefzijde* zit, helt de boot minder. De helling wordt juist groter als het gewicht verplaatst wordt naar de *lage kant* of de *lijzijde*. Ga als het even kan aan de hoge kant in de kuip zitten. Dat voelt prettiger en het uitzicht is veel beter.

Helt de boot nog steeds te veel? Overmatige helling is te verminderen door de zeilen te *reven*. Het zeiloppervlak wordt hierdoor kleiner en daardoor heeft de wind minder vat op de zeilen. Alleen bij zeer grote helling kan het water aan lijzijde de boot in lopen. Dan moet er worden *gehoosd*. Een dergelijk waterballet gebeurt alleen onder zeer extreme omstandigheden. Daarbij... eigenlijk hoort het helemaal niet te gebeuren, want een goede schipper zorgt ervoor dat de zeilen tijdig zijn gereefd.

Veiligheid

Veiligheid aan boord en veiligheid bij het zeilen beginnen met goede gewoontes. Op een opgeruimd schip hoeft niemand uit te glijden over losse spullen. Als iedereen in de kuip zit, valt er niemand overboord. En wordt het weer slechter, hoeft niemand het koud te krijgen, als de hele bemanning tenminste aan zeilkleding of een regenpak heeft gedacht. Als er tijdens het zeilen gedacht of gevraagd wordt 'is dit wel veilig?' dan is er vaak al een fout gemaakt. Veiligheid betekent ongelukken voorkomen, maar ook plezierig zeilen en je lekker voelen aan boord.

Een bekwame schipper

Een schipper die een vliegende storm weet te doorstaan is een goede schipper. Een betere schipper is hij of zij die simpelweg voorkomt dat boot en bemanning in een storm verzeild raken. Iemand die voor zijn plezier zeilt, is liever niet op het water als er een storm of een bui met windstoten overkomt.

Al vaart een open kielboot niet veel harder dan 10 km/h, ze weegt wel zoveel als een kleine auto en is lastiger te manoeuvreren. Daarom moet de schipper van iedere boot op de drukke Nederlandse wateren de verkeersregels en bepalingen goed en vlot kunnen toepassen.*

De *schipper* is verantwoordelijk voor boot en bemanning en voor naleving van de reglementen. Hij moet ervoor zorgen dat de boot in goede conditie is. De *bemanning* is verplicht de aanwijzingen van de schipper op te volgen.*

Voor het geval dat...

Zeilen is en blijft mensenwerk. Daarom is het noodzakelijk om veiligheidsmiddelen aan boord te hebben 'voor het geval dat...' Voor ieder bemanningslid moet een reddings-

ervaar

In het voor- en naseizoen is het water ongeveer zo koud als het water uit de kraan. Wil je eens merken hoe snel je dan verkleumt? Laat thuis het bad maar eens vollopen met koud water en kijk hoelang je erin kunt blijven liggen.

Lankhorst/Taselaar

■ Reddingsvesten voldoen aan wettelijke eisen (CE-keurmerk). Eén van de eisen is dat het uitgerust moet zijn met een kraag die het hoofd van de drenkeling boven water kan houden, zelfs als deze buiten bewustzijn is. Afhankelijk van het soort vaarwater en het soort schip zijn er verschillende CE-gemerkte reddingsvesten of drijfhelpmiddelen.

man
lid van de bemanning
m/v

vest onder handbereik liggen. En zo'n reddingsvest moet ook gedragen worden. Wanneer? Als iemand niet kan zwemmen. Als iemand regenkleding draagt en... altijd als iemand zich onzeker voelt. Bovendien is een reddingsvest lekker warm.

Als er iemand in het water terecht komt, is het belangrijk dat hij niet gaat zwemmen, maar zich beperkt tot drijven. Bewegen in het water heeft tot gevolg dat de drenkeling nog sneller verkleumd raakt, ook als het een geoefende zwemmer is. Met een reddingsvest aan en met armen en benen tegen het lichaam houdt iemand het langer uit. Draag een reddingsvest die past bij het lichaamsgewicht en doe het dicht.

Een boot die onzinkbaar is, biedt extra veiligheid. Mocht de boot onder extreme omstandigheden omslaan, dan blijft ze drijven. De bemanning kan zich in dat geval aan de boot vasthouden of erop klimmen. Niet alleen is de afkoeling hierdoor veel minder. Ook is de bemanning op een drijvende boot beter zichtbaar voor hulpverleners. Vuistregel: verlaat de boot niet, voordat zij jou verlaat.

Zeeltaal

Het zeilen heeft een eigen taal. Dat is ook nodig. Alles wat er bij het zeilen gebeurt, de richting waar de wind vandaan komt, de verschillende onderdelen en manoeuvres... het is in 'normaal' Nederlands niet uit te drukken. De taal van de scheepvaart omvat duizenden eigen woorden. Maar een zeiler kan met de eerste honderd termen die in dit boek gebruikt worden al aardig uit de voeten. Overigens zijn er heel wat scheldwoorden en uitdrukkingen die uit de zeilerij komen, zoals 'lummel', 'slampamper' en 'het gaat hem voor de wind' of 'hij zit aan lagerwal'.

In de scheepvaart kent men het begrip 'bemanning'. Die term wordt altijd gebruikt voor de groep mensen die een functie aan boord heeft. Zelfs als de bemanning volledig uit vrouwen bestaat, heet het nog steeds bemanning. Een lid van de bemanning wordt een *man* genoemd. Ook als het een vrouw is.

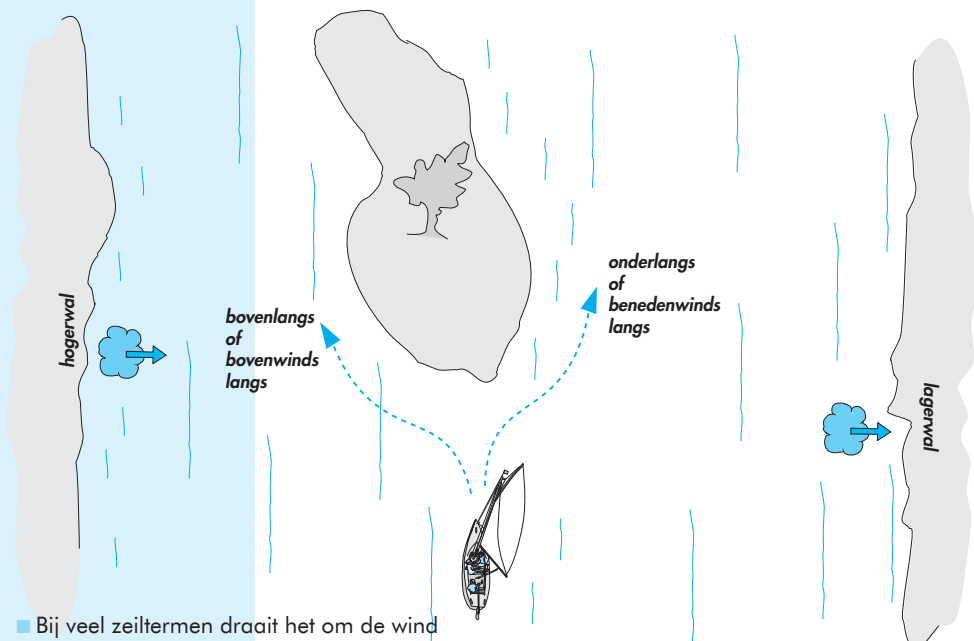
eruaar

Misschien zijn al die termen wel eens lastig, maar het is toch ook aardig om na je eerste dag zeilen te vertellen dat je met gereefde zeilen sommige kielboten zelfs aan lij hebt voorbijgelopen, terwijl je aan loef in de kuip zat, kijkend over de voorplecht, met de fokkenschoot in de hand.

Deze 'windpijl' geeft de windrichting aan in de tekeningen in dit boek.

Wees goed voorbereid

- neem regenkleding mee en (boot)laarzen; een fleecе sjaal of een handdoek is de ideale zeilerssjaal
- draag geen schoenen met leren zolen
- neem zonnebrandolie en zonodig een petje en een zonnebril mee met een brillentouwjtje
- neem een reddingsvest mee aan boord, trek het vest in ieder geval aan tijdens het dragen van regenkleding
- onthoud de regel: 'één hand voor jezelf en de ander voor het schip'
- in de kuip zit je veilig en prettig
- houd eigen spullen gescheiden van het scheepsgerei (leg bijvoorbeeld: spullen voor de bemanning aan bakboord en voor het schip aan stuurboord)
- als er meer wind is, zal de boot onder het zeilen meer hellen; komt de wind van stuurboord, dan helt de boot naar bakboord en andersom
- de boot helt minder als de bemanning aan de loefzijde gaat zitten
- de boot helt ook minder als de zeilen worden gereefd
- veiligheid begint bij prettig zeilen, daarvoor is een bekwame schipper belangrijk
- het gebeurt hoogst zelden, maar mocht de boot omslaan en niet overeind komen, blijf dan bij de boot.

■ Bij veel zeiltermen draait het om de wind

erwaar

Door van begin af aan steeds goed om je heen te kijken en je steeds af te vragen waar de wind vandaan komt, ontwikkel je er een soort gevoel voor.

zeilklaar maken
de boot klaarmaken om af te varen, tot het hijsen van de zeilen

het grootzeil
het achterste zeil

de fok
het voorzeil

lagerwal
een wal waar de wind naar toe waait

kop, of voorsteven in de wind
met de voorkant van de boot tegen de wind in

verhalen
een boot verplaatsen zonder te zeilen

hogerwal
een wal waar de wind vanaf waait

tuigsteiger
een steiger, speciaal voor het hijsen en strijken van de zeilen

Aan boord van een zeilboot zijn de stuurman en de man die de fokkenschoot bedient vaak lekker bezig met zeilen. Voor een leek op zeilgebied lijken de wendingen die ze de boot laten maken vaak vreemd of onlogisch.

Op de eerste zeiltochten heeft een beginnende zeiler honderden vragen, want wat kan er met een zeilboot en wat kan niet? Om wat meer inzicht te geven in de normale gang van zaken, wordt hier een tocht geschetst. De afvaart, de haven uitvaren, het meer op, rond een eiland varen... alles wordt kort behandeld. Met de bedoeling iets van het zeilen duidelijk te maken. In hoofdzaak heeft het te maken met de koers die de boot vaart ten opzichte van de wind.

Zeilklaar maken in de haven

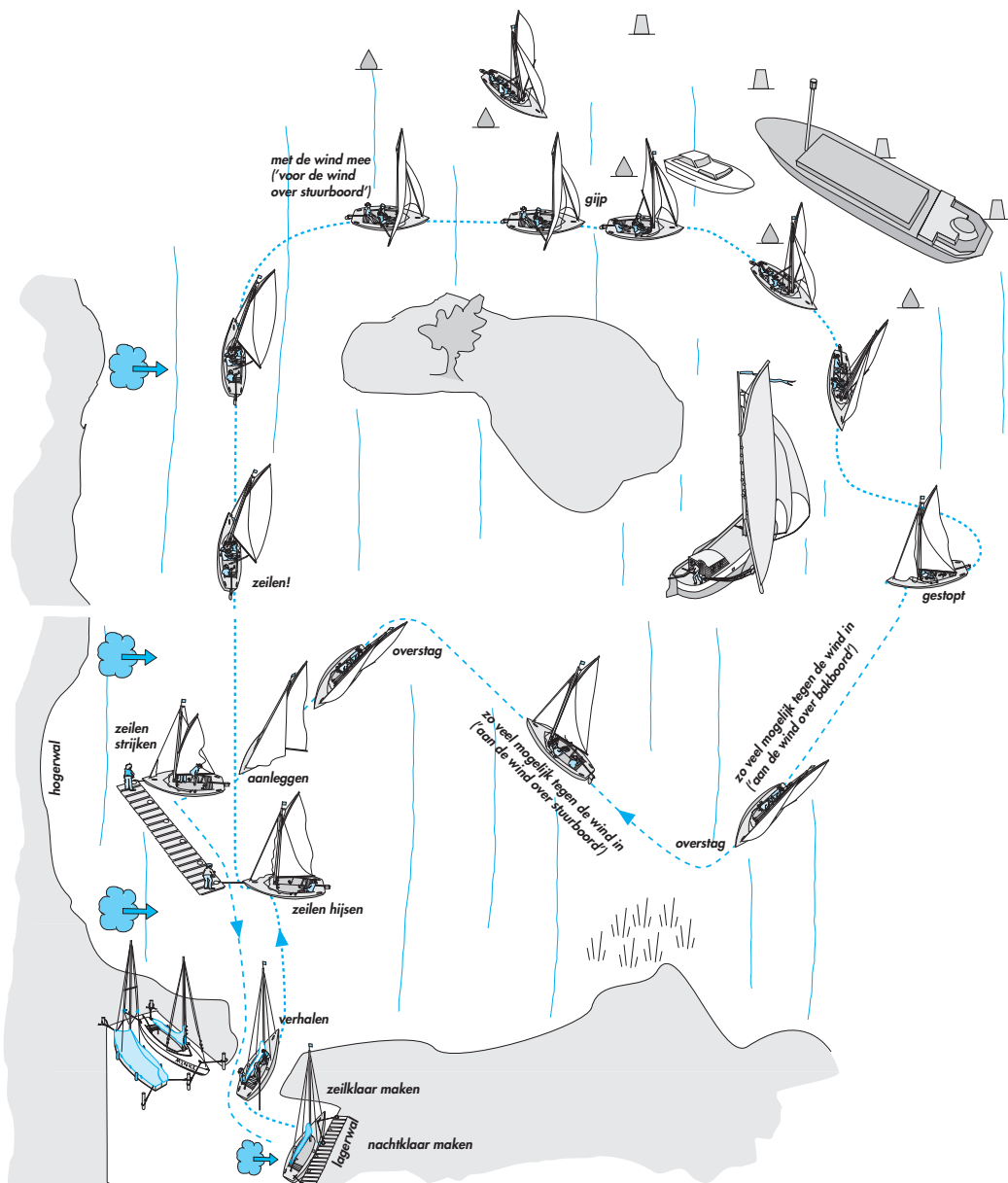
De boot ligt langs de wal in de haven en wordt *zeilklaar gemaakt*. Dat betekent dat alle scheepsgerei in orde wordt gemaakt en dat *grootzeil* en *fok* klaargelegd worden.

Verhalen van lagerwal naar hogerwal

De boot ligt langs een wal waar de wind momenteel naar toe waait. Zo'n wal heet een *lagerwal*. Hier kan het grootzeil niet worden gehesen, want dat zou tot gevolg hebben dat de wind vat krijgt op dit half gehesen zeil. En zelfs als het zou lukken de zeilen te hijsen, is het (bijna) niet te doen om van lagerwal tegen de wind in weg te zeilen. Voor het hijsen van het grootzeil moet de boot daarom met de *kop in de wind* worden gelegd. Dat lukt niet op een lagerwal, dus wordt de boot *verhaald* naar een *hogerwal*. In de meeste havens is het verboden te zeilen. Daarom is er net buiten de haveningang een *tuigsteiger* gemaakt. De boot wordt losgemaakt van de wal en met de vaarboom en de peddel verhaald van de ligplaats naar de tuigsteiger. De tuigsteiger is geschikt voor alle windrichtingen. De boot wordt met de kop in de wind aangelegd; deze zijde is de hogerwal.

Zeilen hijsen aan hogerwal

De boot wordt – met een lijn vanaf de voorkant van de boot – vastgemaakt aan de tuigsteiger. De wind blaast de boot nu vanzelf naar achteren, zodat ze met de kop in de wind ligt. Het grootzeil wordt gehesen en staat wat te klapperen. Het vangt geen wind, dus de boot gaat niet vooruit en blijft rustig aan de lijn liggen. Zodra ook de fok is gehesen, kan worden afgevaaren. De man op de wal maakt de lijn los, zodat de voorsteven van de wal af gedraaid kan worden. Het meer op en zeilen!

Zeilen!

Als de boot vrij is van de wal, wordt ze hier op zo'n koers gebracht dat de wind van de zijkant in het zeil waait. De zeilen klapperen even, maar worden dan aangetrokken. Niet te veel, want daarvan gaat de boot niet harder, hooguit schuiner. Met de wind van opzij zeilt bijna elke zeilboot lekker.

gijpen

met de achterkant van de boot door de wind gaan; het overzetten van het grootzeil op een voordewindse koers

Met de wind mee zeilen en dan gijpen

Vorbij het eiland wordt de koers gewijzigd. De boot vaart nu met de wind mee. De zeilen worden zo wijd mogelijk gezet, want in die stand vangen ze de meeste wind. De schipper let op dat de boot niet verder doordraait. Gebeurt dit wel (hier: naar stuurboord), dan vangt het grootzeil wind aan de andere kant en komt het met een harde zwaai over. Als de koers moet worden veranderd, zet de schipper daarom eerst het grootzeil over. Dit overzetten van het grootzeil op een voordewindse koers wordt *gijpen* genoemd.

Verkeer op het water

De boot nadert een vaargeul. Dat is een soort ‘voorrangsweg’ op het meer en wordt gemarkeerd door een rij rode en een rij groene boeien. Een geul mag altijd worden overgestoken, als het verkeer maar niet wordt belemmerd. Maar in ons geval is het eenvoudiger om de koers te wijzigen, naar stuurboord. De wind komt nu schuin van achteren. Om de zeilen zoveel mogelijk wind te laten vangen, worden ze zonodig wat aangetrokken.

Een eind verder – de koers is opnieuw gewijzigd en de zeilen zijn weer iets aangetrokken – nadert er een groot zeilschip. Dat schip ligt op aanvaringskoers en onze boot moet volgens de vaarregels wijken. Onze schipper wijkt naar bakboord om het zeilschip te laten passeren.

Even stoppen

Het langsvarende zeilschip ziet er prachtig uit. Om wat langer te kunnen kijken, stopt onze schipper de boot. Daarvoor stuurt hij de boot even naar de wind toe. Doordat de zeilen niet worden aangetrokken, gaan ze klapperen. Ze vangen dus geen wind meer en de boot stopt vanzelf. Als het zeilschip voorbij is, wordt besloten naar de haven terug te gaan. Daarvoor moet eerst naar de tuigsteiger gezeild worden om daar de zeilen te strijken.

Zoveel mogelijk tegen de wind in

Recht naar de tuigsteiger sturen, lukt niet doordat een zeilboot niet pal tegen de wind in kan zeilen. Een zeilboot gaat vooruit als de zeilen aan één kant wind vangen. Om bij de tuigsteiger te komen, moet de boot een koers varen met de wind aan stuurboord of met de wind aan bakboord. Omdat de wind toch al van stuurboord in de zeilen blaast, wordt eerst met het zeil over bakboord zo veel mogelijk tegen de wind in doorgezeild.

Zo’n koers schuin tegen de wind in is de meest ‘sportieve’ koers. De boot maakt dan de meeste helling. Doordat de wind golfslag veroorzaakt, vaart de boot ook het meest

buiswater
spatwater, van een
golf die tegen de boeg
uiteenspat

overstag gaan
met de voorkant van
de boot door de wind
draaien, zodat de zeilen
over de andere zijde van
de boot komen te staan

stootwil
beschermend 'kussen'
tegen beschadiging van
de scheepshuid

landvast
een lijn waarmee de boot
aan de wal wordt vastge-
maakt

nachtklaar maken
het in orde maken van
de boot na het zeilen,
zodat ze geen schade
kan oplopen

tegen de golven in. De boeg laat soms een golf uiteen-
spatten en er kan dus wat *buiswater* overwaaien.

Overstag

De boot vaart nu op de oever van het meer af. Daar wordt het te ondiep voor de boot. Om dichterbij de tuigsteiger te komen, moet de boot over de andere zijde scherp tegen de wind in zeilen. Dat betekent dat de boot met de boeg door de wind gedraaid moet worden. Deze draai van zoveel-mogelijk-tegen-de-wind-over-de-ene-kant naar zoveel-mogelijk-tegen-de-wind-over-de-andere-kant, heet *overstag gaan*. De boot gaat overstag en zeilt weer verder. De tuigsteiger is al in zicht, maar ligt nog teveel tegen de wind in. Daarom wordt nog even doorgezeild. Pas als de schipper zeker weet dat de boot er in één keer naartoe kan worden gezeild, gaat hij weer overstag.

Rustig aanleggen aan de tuigsteiger

Na het overstag gaan wordt op de tuigsteiger af gestuurd. Op deze koers aan de steiger aanleggen, is eenvoudig: gewoon de zeilen loslaten. De zeilen gaan klapperen en vangen geen wind meer en de snelheid gaat uit de boot. Stopt de boot te snel, dan wordt het grootzeil weer even aangetrokken. Vlak voor de wal stapt er iemand van de boot en houdt de boot af. Met een lijn vanaf de voorsteven wordt de boot vastgemaakt.

De zeilen strijken en de haven in

Terwijl de boot met de kop in de wind ligt, worden de fok en het grootzeil gestreken. Met de peddel en de vaarboom wordt de boot daarna verhaald naar de ligplaats in de haven. Conform de vaarregels zorgt de schipper dat hij 'rechts houdt' bij het invaren van de haven.

Afmeren en nachtklaar maken

Voordat de boot langs de wal wordt afgemeerd, worden de *stootwillen* buitenboord gehangen en de *landvasten* klaargelegd. Ligt de boot vast langs de wal, dan wordt de boot *nachtklaar* gemaakt. Dit houdt in dat alles aan boord zo wordt opgeborgen, vastgezet en afgedekt dat er geen schade kan ontstaan en dat er geen ongewenste slijtage kan optreden. De boot kan nu veilig achtergelaten worden.